UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Loquendi Libertas

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

At erit eis verbum Domini, manda remanda, manda remanda, modicum ibi, modicum ibi, expecta re expecta, vt vadant & cadant retrorſum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur. *Eſa.*28.

Tacui ſemper, ſilui, patiens fui: ſicuti parturiens loquar. 42.

Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas. 65.

Fili hominis, quod eſt prouerbium iſtud in terra Iſrael, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis viſio. *Ezech.*12.

Non enim erit vltra omnis viſio caſſa, neque diuinatio ambigua in medio filiorum Iſrael: quia ego Dominus loquar, & quodcunque locutus fuero verbum fiet. *ibid.*

An diuitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicii Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera ſua. *Rom.*2.

¶ Exempla Biblica.

Longanimitatis *exempla*: Abraham diu expectauit prolem ex Sara, tandem centenarius ſuſcepit. *Gen.*25.5. Deus, *Exod.*34.54.6.1. Pet.3.15. Tobias, *Tob.*2.6. Iob, *Iob.*13.15. Suſanna, *Dan.*13.35. Abacuc. *Abac.*1.3. Paulus, 2. *Cor.* *v.*6.4.5.6. Simeon, *Luc*, 2.25.

Vide, Patientia.

Loquacitas. Loquendi Libertas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

LOquacitas Græc. λαλία, ας, ἡ, πολυλογία, σπερμολογία, multiloquium, inanis, & immodica garrulitas. Hebr. *Nidhbbar*, conſultio ſermonis in ore alicuius contra alium, vt ſolent importuni loquutores, à verbo *Dabar*, loquutus eſt, quod eſt medium, vt enim ſapientes in loquendo modum obſeruant, è contra loquaces futilia & inutilia verba multa ridicule fundunt. Nihil aliud videtur, quam ſermonis incontinentia. Loquax vero ille, qui cum aliquo colloquens, quicquid alter attulerit, nihil illum dicere aſſerat: & quod ipſe rem omnem calleat, atque illum, ſi audire velit, intellecturum: loquente altero, ſæpe interpellat. *Theoph. in notis.*

Importuna Loquacitas eſt longæ & inconſideratæ orationis expoſitio. Importunus vero is eſt, qui cum in hominem vel ignotum inciderit, huic iuxta aſſidens primum coniugis ſuæ laudes tollit: deinde quæ per noctem ſomnia viderit, enarrat: Deinde fercula, quot in cœna habuerit, ſingillatim percurrit, deinde in progreſſu addit, quam noſtri temporis homines ſint veteribus illis virtute inferiores, & in foro annona cara eſt, quam multi peregrini in ciuitatem veniant. Et huiuſmodi homines reiiciendi, ac procul amouendi ſunt. Difficile enim eſt illis loquentibus diutius intereſſe, qui otii & negotii diſcrimen neſciunt.

Loquacitas eſt ſtulta & inanis loquendi copia: Vel eſt vitium quo mentes circumſpectæ temere proferunt aliquid antequam quid ſit, vel quale ſit, examuſſim perpenderit. *Viues. l.*3. *de Anima.*

¶ Loci Biblici.

Loquacitas damnatur, *Prou.* 19. 20. *Col.* 4. 6. Loqui in tempore prudentia eſt, *Prou.*27 11. Loquendum non ſtatim, nec temere, 13.3 & 17. & 28.29. *Iac.*1.19. Loquenda ſunt vera, honeſta, & quæ auditoribus prodeſſe queant, *Exod.*22.28. *Pſalm.*14.1. & c. *Prou.*13.2. & 24.6 Eccle.2. *Eccl.*7.27. *Marc.*5.37. & 12.36. *Epheſ.*4.29. & 5.3. *Col.*3.8.1. *Pet.* 3.10. Loquendi tempus & opportunitas, *Prou.*15.23. & 25.11. *Eccl.*8.5. Eccle.11.8. & 20.6. & 32.9. & 33.4. quomodo loquendum, *Iob.* 6.29. *Prou.*15.4. & 16. *v.*20.22. & 29.11. *Eccl.*4.34 & 5.16. & 6.5. *Coloſ* 4.6. Loquendi formulæ ex comparatione, *Oſeæ* 6.6. *Matth.*9 13. & 12.7. *Luc.* 14.26. 1. *Pet.*2.19. Loqui coram inſipientibus intempeſtiuum, *Prou.* 23.9. Loqui ad cor, eſt blande, & ſuauiter alloqui ac conſolari, *Gen.* 34.3. & 50.21. *Iud.*19.3. *Ruth.*2.13.2. *Sam.*19.7. *Eſa.*40.2. *Oſeæ*, 1.14. & 2.14. Hoc eſt, loqui quæ ſint ei cordi. Loqui in corde, eſt cogitare, *Pſalm.*14.1. & 45. & 35.15. & 53.1. Loqui pro polliceri, *Luc.*1. *v.*55.70.

Loquitur Deus Pater, filius, Spiritus ſanctus; loquitur bonus & malus Angelus. Loquitur beſtia myſtica in Apocalypſi. Teſtimonia innumera harum loquutionum in S. Scripturis extant.

Loquutionis Dei cum homine, & hominis cum Deo *exempla*: Cum Adam & Eua, *Geneſ.*3. *v.*9.10.11. Cain, 4. *v.*6.7. Noe, 6.13.7.1. & 8.15. & 9.1. Abrahamo, 12.1. & 13.14. & 15.1. & 17.1. & 18.13. Abimelech, 20.3. Iſaac, 26. *verſ.*2. 24. Iacobo, 28.13. & 32.29. & 35.1. & 46.2. Moſe, *Exod.*3.4. & 4. *v.*11,12. Moſe & Aarone, 6.1. Aarone & Maria, *Num.*12.4. Ioſua, *Ioſ.*1.1, & 4. & 7.10. Gedeone, *Iudic.*6.39. & 7.2. Iſraelitis, 10. *v.*10.11. & 20.23. Samuel. 1. *Sam.*3. *v.*10.17. & 8.7. & 15.10. & 16.1. Dauide, 23.4.2. *Sam.*2.1. Natham, 7.4. Salomone, 1. *Reg.*3.5. & 9. *v.*2.3. & 11.11. Semeia, 22. Ahia, 14.5. Elia, 1. *Reg.*24.5. & 17. *v.*8.9. & 18.1. & 19.9. & 21.

Loquutionis Angelorum Cum hominibus, & hominum cum Angelis *exempla*: Agar, *Geneſ.*16.8.9. Loth, 19.11. Agar, 12.17. Abraham, 21.11. Balaam, *Num.*22.32. & c. Iſraelitæ, *Iud.*2.4. Gedeon, 6.20. Propheta, 1. *Reg.*13.18. Elia, 19.7. Gad. 2. *Chron.*21.18 Zacharias, *Luc.*1. 13. Maria, *Luc.*1.30. Ioſeph, *Matth.*1.20. & 2.20. paſtores, *Luc.*2.10 Chriſtus, *Luc.*22.43. Mulieres, 28.5. Maria Magdalena, *Ioan.* 20. 13. Apoſtoli, *Actor.* 1. 11. & 5. 20. Philippus, *Actor.* 8. 26. Cornelius, *Actor.*10.3. Petrus, *Actor.* 12.8. Paulus, *Actor.* 27.24. Ioannes frequenter in Apocalypſi.

Creatura oratione carens loquitur, *Num.* 22. 28. *Iudic.* 9.12. *Iob.* 28. *verſic.*4. & 40.22. *Daniel.* 7. *verſic.*8. 11.20.2. *Petr.*2.16. *Apocalyp.* 10.3.4.

¶ Patrum Sententiae.

Abſit vt multiloquium deputem quando neceſſaria dicuntur, quantalibet ſermonum multitudine aut prolixitate dicantur. *Auguſtin.*

Periculum eſt dicere non ſolum falſa, ſed etiam vera: ſi is ea non quibus oportet, inſinuet. Quod vitium quadripartitum eſt, vel adulationis, & auaritiæ, & iactantiæ, vel loquacitatis incautæ. *Ambroſ. in Pſalm.*118.

Quamplures vidi loquendo in peccatum incidiſſe, vix quempiam tacendo: ideoque tacere poſſe, quam loqui difficilius eſt. *Amb.* 5. *de Offic.*

Ingreditur mors per oſtium tuum, ſi falſum loquaris, ſi turpiter, ſi procaciter: poſtremo, ſi vbi non non oportet, loquaris. *Lib* 1. *de virginis.*

Verba voluere, & apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt. Nihil tam facile, quam vilem plebem & indoctam volubilitate linguæ decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur. *Hier. ad Nepotia.*

Tempus tacendi & tempus loquendi, diſcreta viciſſitudine penſanda ſunt tempora, ne aut quum reſtringi lingua debet, per verba ſe inutiliter ſoluat, aut quum loqui vtiliter poteſt, ſemetipſam pigre reſtringat. *Greg. l.*7. *Moral.*

Quot ſuperuacuis verbis mens à ſilentii ſui cenſura diſſipatur, quaſi tot ruinis extra ſe ducitur, vnde redire interius ad ſui cognitionem non ſufficit: quia per multiloquium exterius ſparſa vim intimæ conſiderationis amittit. *l.*5. *Moral.*

Praui ſicut in ſenſu leues ſunt, ita in locutione præcipites: quia quod leuis conſcientia concipit, leuior protinus lingua prodit. *ibidem.*

Quum intentionem bonam locutio cauta non ſequitur, ipſa pietatis propoſitio in tranſgreſſionis vitium vertitur. *ibidem libro quinto.*

Tenerum membrum eſt lingua, & tamen vix teneri poteſt: ſubſtantia quidem infirmum atque exiguum, ſed vſu magnum & validum in venis tenuis eſt & lata: ideo aptiſſimum eſt euacuendis ſordibus inſtrumentum. *Bern. in ſerm.*

Leuis quidem ſermo, quia leuiter volat, ſed grauiter vulnerat: leniter tranſit, ſed grauiter vrit, leuiter penetrat animum, ſed non leuiter exit: leuiter profertur, ſed non leuiter reuocatur, facile volat, ideo charitatem facile violat. *ibid.*

Vanus ſermo cito polluit mentem & facile agitur, quod libenter auditur. *Iſid. in lib. ſoliloquio.*

Sapiens non ſolum quod loquitur, ſed etiam opportunitatem loci, & temporis & perſonæ quum loquitur, diligenter inquirit. *Greg. in Prou* 15.

Vanus ſermo, vanæ conſcientiæ eſt iudex, mores hominis lingua pandit, qualis ſermo oſtenditur, talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Sermo vanus non erit abſque iudicio, quia ab omni ſtatu rectitudinis deuiant, qui per vana verba dilabuntur. *Hugo. l.*1. *de anima.*

Eſt tempus quando nihil, eſt tempus quando aliquid, nullum autem eſt tempus, in quo dicenda ſunt omnia. *Hugo. de diſ. mon.*

Quis eſt hominum ſic cautus, vt ſi inter æmulos loquatur, nullum eius verbum incurrat aliquam quæſtionem? Difficilis res eſt, linguam in lubrico faucium conſtitutam veritatis rigide tenere menſuram, cui ſi incaute fræna laxenter frequenter contra ſe loquitur. Facilius enim culpa tacendo refugitur, quam loquendo. Salomon dicit. Ori tuo facito oſtium & ſeram, & verbis iugum atque ſtateram. *Caſſ. in Pſalm.*39.

Quibus citra honeſtatis nitorem lingua polluitur infrænis, his conſcientia quoque ſordiſſima eſt: quia facilius contingit, vt quiſpiam ſeria loquens viuat obſcœne, id eſt, immunde, quam valeat oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribus. *Sid. lib.*3. *epiſt.*

¶ Poeticae Sententiae.

Antholog. Sacra Iac. Billi.
In loquaces.

Conticuiſſe nocet nunquam, nocet eſſe locutum.
Linguam ergo imperio ſedulus vſq; tene.
Lingua parens mediæ ſcelerum eſt certiſſima partis.
Hac domita, media crimina parte ruunt.
Vtq; ſuum ſenſim perdunt hypocauſta calorem,
Ni ſtudeas clauſas ſemper habere fores:
Sic quoq;, quam par ſit, ſi ſæpius ora recludas,
Paulatim è medio pectore feruor abit.

Plaut. in Aſin.

Nam merito loquaces habemur omnes,
Nec mutam profecto repertam vllam eſſe
Hodie dicunt mulierem vllo in ſeculo.

Hor. lib. 1. Epiſt.

Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiæq;.

Plutarch.

Multa cognoſcendi ſtudium
Comitatur garrulitatis vitium.

Horat. in Epiſt. 19. lib. 1. ad Lollium.

Quid de quoq; viro, & cui dicas ſæpe videto
Percunctatorem fugito. nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures,
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Ouid. lib. 2 de arte Amandi.

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus.
Ac contra grauis eſt culpa, tacenda loqui.

Philemon. Syracuſan. comicus.

Σὸν μὴ λέγοντα τῶν δεόντων μηδὲ ἕν,
Μακρὸν νόμιζε, κἂν δύ' εἴπῃ συλλαβάς.
Τὸν δ' εὖ λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μακρόν.
Μηδ' ἂν σφόδρ' εἴπῃ πολλὰ, καὶ πολὺν χρόνον.
Τεκμήριον δὲ τοῦδε τὸν Ὅμηρον λάβε.
Οὗτος γὰρ ἡμῖν μυριάδας ἐπῶν γράφει,
Ἀλλ' οὐδὲ εἷς τὸν Ὅμηρον εἴρηκε μακρόν.
Eum, qui nihil opportune dicit,
Longum exiſtima, licet duas tantum ſyllabas pronun-tiarit,
At bene dicentem ne longum exiſtimes,
Et ſi permulta dixerit, & longo tempore,
Huius iudicium Homerum accipe,
Is enim nobis myriades ſcribit verſuum,
Nullus tamen Homerum appellauit longum.

Sophocles in Aleadis.

Τί ταῦτα πολλῶν ῥημάτων ἔτ' ἐστί σοι;
Τὰ γὰρ περισσὰ πανταχοῦ λυπηρὰ ἔπη.
Quid tibi vis amplius cùm tanta garrulitate?
Verba enim nimia ſunt moleſta vbiq;.

Menand. Comicus.

Αἰσχρόν γ' ὅταν τις ἐπὶ φλώσσῃ φύεις,
Γλώσσῃ ματαίους ἐξακοντίσῃ λόγους.
Turpe eſt cum quis diſertus, dicendo,
Inanes lingua ſermones eiaculatur,
Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον.
Neq; ex manu dimittentem ponderoſum lapidem
Facile eſt cohibere, neq; ex lingua ſermonem.

Æſchylus Tragicus.

Τυραννικόν τ' πολλ' ἐπίστασθαι λέγειν.
Δύο μετὰ ὦτα, γλῶσσα δὲ μία βροτοῖς.
Tyrannicum quiddam eſt multa ſcire loqui.
Duæ, aures homini datæ ſunt, vna autem tantum lingua.

Euripides in Dictye.

Ἀνὴρ γάρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεί,
Λέληθεν αὐτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς.
Quiſquis multa loquendo delectatur,
Is non intelligit præſentibus ſe eſſe moleſtum.

¶ Sententiae Philosophicae.

Homines magnum poſſident vallum dentium, ad coercendos leues ſermones, verum in omni re iudicio mentis indigemus: quæ ſi verba non dixerit, ſæpius ante conſultationem effugiunt: & tanto vallo neglecto, citra iudicium ante tempus foras ruunt.

Nauem ventis abreptam anchoris infrenamus ad rapiditatis hebetandam vim: ſermo ex ore, velut portu excurrens ſtationem nanciſcitur nullam, neque (vt Græce dicunt. ἀγκυροβολεῖν, id eſt, anchoræ iactum fruſtra ſuccinueris communem futilium locuturum ἱππαδὸν, dum verbis humidis & lapſantibus defluunt: Hæc nemini dixeris, ſile, apud te ſint iſta. *Euſebius.*

Sacris ſilentii myſteriis initiari præſtiterit, ac altius contemplari, quanto maiore proſequamur admiratione, ampliuſque amamus, ſapientiores arbitrari, verbis parcentes, & (vt Græci expreſſius dicunt) στρογγύλους καὶ βραχυλόγους, quam hoſce effrenes, qui raptari temere videas, dum ſenſuum effutiunt inuolucra, & verborum inſtrepunt voluminibus, ac vocum turba. Ac ille quidem præparcus ſubſtrictuſque ſermone verbis eſt modicus, ſenſu latius ſe fundit, & exſpatiatur. Hoſce admirans Plato ita laudat, vt peritiſſimis eſſe iaculatoribus perſimiles dicat, ἰοῦλα καὶ πυκνὰ καὶ συνεστραμμένα φθεγγομένους.

A ſapientibus recte dictum eſt, dicendi quidem homines eſſe nobis magiſtros, tacendi autem Deum nos habere præceptorem: quando in ſacris, myſteriiſque fauere linguis iubemur.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν
Καὶ σιγᾶν αἰεί, τοῦτο γὰρ οὐ δυνατόν.
Indecorum eſt prudentem apud imprudentes multa loqui
Et tacere ſemper: id enim impoſſibile eſt.
Tutius eſt tacere: quam loqui. Theognidis.

Egregia eſt Simonidis ſententia, quem dicere ſolitum Hiſtorici referunt. ὅτι λαλήσας μὲν πολλάκις μετενόησε, σιωπήσας δ' οὐδέποτε, id eſt, Locutum eſſe pœnituit ſæpe, tacuiſſe nunquam. Hinc & Pythagoricos Athenæus ſcribit, animantes quidem attigiſſe reliquas, verum moderate, quaſdam etiam immolaſſe: Piſces autem nec guſtaſſe omnino echymythæ, id eſt ſilentii ratione. Quippe ſilentium eſſe opinantur quiddam diuinum, pisces vero prorſus ſine voce animaduertuntur: vel parœmia ſuffragante apud Lucianum, cæteroſque: item magis mutos piſce. Taciturnior Pythagoreis: de vehementer taciturnis prouerbium hoc dicitur, ſumptum à Pythagoræ ſchola, in qua quinquennale ſilentium indicebatur auditoribus. *Eraſm. in Chiliadib. Laert. libro De vitis philoſoph.*

Nihil æque proderit ad quietem commodam retinendam quam quieſcere, & minimum cum aliis loqui, plurimum ſecum: eſt quædam dulcedo ſermonis, qui irrepit & blanditur, & non aliter, quam ebrietas aut amor, ſecreta producit. Nemo quod audierit, tacebit, nemo quantum audierit loquetur: qui rem non tacuerit, non tacebit autorem, habet vnuſquiſque aliquem cui tantum credidit quantum ipſi creditum eſt, vt garrulitatem ſuam cuſtodiat, & contentus ſit, vnius auribus populum faciet: ſic quod modo ſecretum erat, rumor eſt. *Senec. epiſt.* l. 10. *ad Lucil.*

Multiloquium non ſolum moleſtum eſt auditori: ſed & ad perſuadendum inutile, præſertim apud principes, tum variis curis occupatos tum auribus faſtidioſis.

Stolidi oratoris inanis loquacitas reſponſo indigna eſt.

Fruſtra de iis verba fiunt, ad quæ perficienda non ſuppetit facultas.

Effectu caret loquacitas, taciturnitas autem certiora habet conſilia.

Eſt aliqua ſapientis pars, ſilentio ſtultitiam tegere.

Indecenter is magnifice loquitur, cui non ſuppetunt orationi pares.

Silentii tuta ſunt fidi præmia.

Multis verbis veritas non eget: & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehenſa ſunt.

Orationis expedita breuitas eſt probanda.

Prius cogitandum quid loquaris, quam lingua prorumpat in verba. *Eraſm. in apoph.*

Conſcientiam amici nullus inuenit linguæ præceps, canibus imbecillibus mos eſt, quanto plus defecerunt virium, tanto magis latratibus indulgere. *in Prou. Sen.*

Qui fabellarum cupiditate ducuntur, vel ſtudio narrandi trahuntur, & qui in rebus quibuslibet die totos conterunt, eos loquaces, non intemperantes dicimus. *Ariſt. lib 3. Ethic.*

Dicaces, linguaces, locutulei, bombaliones ac futiles à veteribus appellantur Græcis σιπποδόσαι.

Πολυλογία πολλὰ σφάλματα ἔχει, τὸ σιγᾶν, ἀσφαλές, Id eſt, Loquacitas multos habet errores: tacere autem tutum eſt. *Apud ad familiares.*

An timuiſti ne ſecretum tuum ex me in vulgus erumperet? itane rimoſum expertus es? ita infirmi ac futilis animi, cui tam facile commiſſa diffluerent? egiſti incaute, qui nihil toties grauem crediderις: Sed crede mihi, quoniam hodie (vt video) doloris verecundiam ſuperat, crede, inquam, mihi pater optime: nulli (quem quidem ego nouerim) fide, ſilentio ſecundus ſum: Nemo me ideo, quod ſecreta non teneam, ne dicam fideli amicitiæ, ſed vel ſenatorio gradui, vel ſacerdotio Cereris inhabilem arguerit. Legimus apud Perſas, nihil fide ſanctius, nihil pulchrius ſilentio, nihil loquacitate deformius. Itaque illud vel morte cuſtodiunt, hanc morte caſtigant. Non eſt qui quocunque ſupplicio illi Regis pandat arcanum: ſi quis autem forte contra fecerit, nullo tam ſupplicio dignus habebitur. Præclare, quid enim omnino facilius quam tacere? Ad quid ergo vtilis, aut cui magnæ rei ſit habendus idoneus, qui rem longe facillimam implere nequiuent: *Franc. Petrar.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Petrar.lib.1.epiſt.5.de reb.familiaribus, ad Iacob, Columnæ Lombe-rienſem.Præſulem.

Quamuis voluptatis patronus Epicurus, tamen hoſtis Xenocra-tes nec minus loquendi, quam agendi abſtinens. Hic ergo cum caſu inter maledicos quoſdam, atq; illis ex more obtrectantibus, abſentium famæ, ſolus conticeſceret, interrogatus, cur id faceret? Quia locutum, inquit, me aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquam. Laudatum hoc à ſapientibus reſponſum, mihi plenius probaretur, ſi ſermonum ſæpe, taciturnitatis raro pœnituiſſe dixiſſet. *idem in rebus memorabilibus.l.3.c.49.*

Πλεονεξία τὸ πάντα λέγειν, μηδὲν δὲ ἐθέλειν ἀκούειν, id eſt.

Auaritia quædam eſt, omnia velle dicere, & nihil audire. *Democritus.*

Fieri non poteſt, vt garrulitatem non comitetur maledicentia. *Plutarch.*

Quorum Lingua prompta ac temeraria eſt, haud æque in pugnam vigent manus. *Liu.Dec.3.l.2.*

Sapiens ſermones ſuos præcogitat, & examinat prius in pectore, quam proferat in ore. Qui enim ſunt leues & faciles ac importuni locutores, nullo rerum pondere innixi, verbis tumidis & laxantibus eam orationem bene exiſtimant. Eſt in ore, non in pectore lingua. *Aul.Gell.lib.8.*

❡ Apophthegmata.

Leborhus, Cuidam apud ipſum prolixiore vtenti ſermone, quid mihi, inquit, de re puſilla longa texis procemia? Quanta res eſt, tantam oportet & orationem eſſe, qua vteris. Eſt hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi ſermone quam cauſſa poſtulat longiore, adeo nuſquam non placebat frugalitas. Nam ad cauſſam non magnam adhibere ſuperuacuam verborum copiam, luxuriæ genus eſt. *Eraſm.l.1.apoph.*

Cteſiphontem Lacones eiecerunt, qui ſe profitebatur de re quapiam totum diem poſſe dicere, dicentes. Boni oratoris eſſe ſermonem habere rebus parem. Nulla in re iuſtius putarunt adhibendam frugalitatem qoam in oratione, quam Heſiodus non aliter quam pretioſum theſaurum parciſſime cenſet eſſe depromendam ad vſum, non ad oſtentationem. *idem.*

Multa verba nequaquam auguunt ſapientem opinionem. Græcus carmen eſſe videtur. οὐκ τὰ πολλὰ ἐπιφρονίμην ἀποφήνατο δόξαν, id eſt, Sapiens enim non, niſi cum res poſtulat, nec pluribus vtitur verbis, quam opus eſt. Quemadmodum Deus omnium ſapientiſſimus, ſermonis eſt parciſſimi. *Eraſmus libro ſeptimo Apoph.*

Antiſthenem, quoniam multa conſcripſit volumina, Tymon appellare ſolet παντοφυῆ φλέδωνα, id eſt ingenioſum nugatorem Non tamen dixit εὐφυῆ, ſed παντοφυῆ, quod ingenio ad quiduis verſatili varia tractaret argumenta, & in his quædam parum digna Philoſopho.

Bion Boryſtenites cuidam immodice loquaci, vt ſibi ſubueniret, oranti reſpondet. Abunde tibi morem geram, ſi aduocatos miſeris, non venias ipſe.

Zeno Citticus ad Ariſtonem diſcipulum multa temere garrientem, quæ iam etiam præcipitantur, confidenterque, Fieri, inquit, non poteſt, quin te pater ebrius pcoſeminarit: oderat futilem loquacitatem, ipſe in dictis tum grauis. Eleganter ac polite loquentium ſermones aiebat eſſe ſimiles pecuniæ Alexandrinæ, oculis blandienti, ac vndique ſcripturam habenti, more numiſmatis, nihilo tamen eſſe meliorem. Rurſus qui magis ſtuderent vtilia dicere quam nitida, ſimiles eſſe dicebat terra drachmis, temere ac rudicer percuſſis, quæ ſæpe picturatis illis nummis præponderarent. In nummo non ſpectatur elegantia ſculpturæ, ſed pondus ac materia: ita non refert, quam ſit elegans oratio, ſed quam grauis & vtilis.

Ad quendam dicentem, breues eſſe philoſophorum ſententias. Vera prædicas, inquit: oportet enim & ſyllabas illorum, ſi fieri poſſit, eſſe breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehenſa ſunt.

Euripides, Simplex veritatis oratio.

Zeno, Ptolemæi legatis, qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipſo Regi ſuo eſſent renunciaturi, ait, Vidiſſe vos ſenem, qui in conuiuio tacere nouerit. Cum enim cæteri ad oſtentationem multa dixiſſent, vnus Zeno perpetuum tenuit ſilentium. *Eraſmus libro ſeptimo Apophthegmatum.*

Theophraſtus. Ereſius dicere ſolutus eſt, potius eſſe fidendum effreni equo, quam verbo in compoſito. Nemo non metuit inſidere equo infreni, at plus eſt periculi à lingua effreni.

De loquendi libertate, & libere dictis.

Bias nauigans cum hominibus impiis tempeſtate correptis, aliis ad deos clamantibus, Bias: Silete, inquit, ne Dii vos homines ſceleroſos hic nauigare ſentiant. *Laertius libro primo, capite ſexto.*

Crates, Alexandro percontanti, num cuperet reſtitui patriam ſuam? Quid opus eſt, inquit? Fortaſſis alius Alexander reſtitutam deſtruet. *Laert.l.6.c5.*

Ariſtippus iuſſus aliquando ex ſua philoſophia nonnihil proferre, quumque detrectantem vt geret Dionyſius: Ridiculum, inquit, ſi quidem me vt de Philoſophia loquar rogas, & quando oporteat me loqui doces. *Laert.lib.2.c.8.*

Idem, ſciſcitatus, quem fructum percepiſſet ex philoſophiæ ſtudio? Quod cum quibuslibet (inquit) libere loqui poſſum. *Laert. ibidem.*

Democritus. Libertatem in dicendo, ingenuitatis ſignum eſſe dicebat: ſed occaſionis diuerſitatem, habere periculum. *Stobæus ſerm.11.*

Idem] quum pro Athenienſibus apud Philippum legatione fungeretur, liberque loqueretur. Philippus, Metuiſne, inquit, ne tibi caput iubeam amputari? Non inquit: Nam hoc ſi mihi abſtuleris, patria ipſi mihi immortale pro hoc reponet. *Maximinus ſerm.31.*

Idem quum apud Dionyſium quæreretur, quod æris genus eſſet omnium optimum? Ex quo, inquit, Athenienſes ſtatuas fecerunt Harmodio & Ariſtogitoni. Nimium libere ſignificans, tyrannos è medio tollendos. Nam ob eiectos tyrannos Athenienſes illis ſtatuas erexerunt. *Idem Antiphonti & Diogeni tribuitur tum à Plutarcho tum à Laert.l.9.c.7.*

Anaxarchus inuiſum habuit Nicocreontem Cypri tyrannum. Itaque, quum in cœna quadam Alexander rogaſſet, qualis illi videretur? Præclara, inquit, ſed oportuit & ſatrapæ cuiuſdam caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat, à quo etiam poſtea crudeli mortis genere è medio ſublatus eſt.

Plato diu in Sicilia commoratus, cum à Dionyſio cui ſemper familiariſſimus fuerat, vocatus eſſet ad cœnam, & inter alia, quæ cœnantes fabulantur, Dionyſius interrogaret, num etiam apud Athenienſes philoſophorum conuentu Dionyſii mentionem facerent? Pla. ſubridens, reſpondit: Nunquam philoſophos, qui Athenis viuunt, ira vacare, aut de tam vili materia inter eos tractari poſſe, vt loqui de Dionyſio valeant, Libere & aperte vitam vt dignus erat, reprehendens. *Plut.*

Idem Dionyſio Hermocratis filio de tyrannide diſſerens, ait, non ſtatim eſt præſtantius, quod vni tantum ſit vtile, niſi & virtute cæteris antecelleret. Offenſus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σου γεροντιῶσι. Id eſt, verba tua ſapiunt ſenium. Contra Plato, οἱ δὲ σοῦ τυραννιῶσι Id eſt, tua vero tyrannidem ſapiunt. *Laert.l.3.*

Diogenes aliquando in Antiſthenem incidens reprehendit ipſum, vt in dicendo remiſſiorem ſe multo, & qui vix etiam altum clamans exaudiretur. Seipſum vero tubam conuiciorum appellabat. Cui verbis ſe vlciſcens Antiſthenes, pro tuba ſe ſimilem eſſe reſpondit veſpis, quæ ſonum quidem aliis haud magnum edant, centrum tamen habeant acerrimum: plurimum vero libera Diogenis linguæ promptitudine delectabatur. *Stob. ſerm.1.*

Idem dicere ſolebat: Canes quidem mordent inimicos, ego autem pro libertate mea amicos, vt incolumes ſeruem. *Stobæus ſerm.11.*

Idem ab Eritio petiit quiddam magni, qui quum ex more his verbis negaret: Faciam, ſi mihi perſuadere poſſis. Si poſſim, inquit Diogenes, iam pridem tibi perſuaſiſſem, vt te ſuſpenderes. *Laert.lib.6.*

Idem. Inuitatus vt ad Alexandrum Regem veniret, recuſauit. At Perdiccæ præfecto minitanti necem, ni veniret: Nihil, inquit, magni feceris, ſiquidem & cantharis & phalangium idem poſſunt. *Laert.lib.6.c.2.*

Idem. Cum captiuus in caſtra ad Philippum Macedoniæ Regem deduceretur, ac à Rege interrogaretur quiſnam eſſet: Reſpondit ſe exploratorem eſſe ad ipſum profectum, vt inſatiabilem eius rapacitatem videret. Qua loquendi libertate victus Philippus, ſtatim eum dimitti iuſſit. *Plut.*

Spartanus quidam hoc Heſiodi carmen laudibus in cœlum efferebat quod ita habet,

> Οὐδ᾽ ἂν βοῦς ἀπόλοιτο, εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.
> *Non vel bos pereat, etiamſi vicinus malus adſit.*

Idque audiente Diogene: Atqui, inquit, Meſſenii cum bobus ſuis perierunt, & vos illorum eſtis vicini. Notauit autem libere turpiſſimos Spartanorum quorundam mores, *Ælian. lib. 9. de Var.hiſt.*

Ariſtot. Caliſthenem diſcipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum, Homerico carmine admonuit.

> Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ᾽ ἀγορεύεις.
> *Talia nate loquens, haud multo tempore viues.*

Nec male diuinauit, nam libertas illi fuit exitio. *Laert. libro 5. cap.1.*

Cleanthes inconſtantiam Arceſilai præſente Rege adeo libere reprehendit, vt diceret hominem aliud loqui, aliud facere. *Laert. lib.7.c.2.*

Ariſtides cum liberius quænam in Dionyſium ſeniorem dixiſſet, res ad Regem delata: vocatus igitur Ariſtides à Rege irato, mortemque minitanti, cum interrogaſſet an facti pœnite-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ret: Nequaquam, inquit, vlla pœnitentia tangor. *Bruſon. libro 2. capit. 1.*

Ariſtonymus perinde facere dicebat, qui ex oratione libertatem tollit, ac ſi ex abſynthio tolleret acrimoniam. *Anton. & Maxim. ſerm de liberat. reprehen.*

Menedemus Eretrienſis à Nicocreonte Cypri tyranno vocatus ad ſolemne conuiuium, cum Aſclepiade amico, cæteriſque philoſophis, dixit: Si honeſtum eſt tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri: ſin minus, etiam nunc fruſtra fit. Ad id quum tyrannus reſpondiſſet, diem illum eſſe ſibi feſtum, eoque ſingulo quoq; menſe vacare audire philoſophos: liberius reſpondit Menedemus, Hoc poſtulare ſacrificium, vt per omne tempus audiret philoſophos. Quid multis? Eo proceſſit hominis libertas, vt niſi tibicen quiſpiam eos auocaſſet perituri fuerint. In naui quum periclitarentur, Aſclepiades dixit, Tibicinis modulatio ſeruauit nos, Menedemi libertas perdit. *Laertius libro ſecundo, capite 18.*

Phocion cum per totam vrbem diſſeminatum eſſet à Delphico oraculo reſponſum eſſe: Vnum Athenis virum eſſe, qui aduerſo omnibus aliis ciuibus animo eſſet: & cui præſentium rerum adminiſtratio inuiſa eſſet, ac cum hinc inde quærerent, quiſnam is eſſet? Ego ſum, inquit, cui plane nihil placet eorum, quæ id tempus in adminiſtranda veſtra Republica geruntur. *Plutarchus*

Demoſthenes, Ingenuis hominibus nihil infelicius accidere poſſe dicebat, quam ſi dicendi libertatem amitttunt. *Stobæus ſermone* 11.

Phocion, Cum aliquando Athenis non ad gratiam, ſed ad vtilitatem concionaretur, ei Demades orator dixiſſe dicitur: Si populus inſanierit, te occidet. Cui Phocion: Te vero, ſi ſapiet. *Max. ſerm.* 31.

Simonides. Pauſaniæ Lacedæmoniorum Regi ſubinde de rebus à ſe geſtis glorianti, tandem & Simonidem per irriſionem hortanti, vt aliquid ſapienter ipſum admoneret. Moneo, inquit, vt te memineris eſſe hominem. *Eraſmus libro ſexto Apophthegmatum.*

Lycurgus ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quam, vt populus interdum ferre poſſet. Itaque, cum aliquando populi ſtrepitu exploderetur, e ſuggeſtu, exclamauit, O Corcyræa ſcutica, quam multis talentis digna es! Notans populum, à quo eiiciebatur, magnæ quidem authoritatis ac nominis eſſe, ſed inutilem rebus gerendis, *Eraſmus libro octauo apophtheg. ex Plutarch.*

Theocritus, quendam ineptum poetam recitantem carmina auſcultans, interrogatus ab eo, quænam ei placerent? Reſpondit, Quæ omiſiſti. *Antonius in Meliſſa parte prima ſermone quinquageſimo.*

Pelopidas ab Alexandro Pheræo captus, cum haud arcta cuſtodia teneretur, per id tempus populos Alexandro ſubditos ſolicitare non deſinebat, monebatque breui Alexandrum pœnas daturum. Quod cum Alexander reſciuiſſet, miſiſſetque qui Pelopidam monerent, niſi linguam compeſceret, fore vt ei mortis cauſſam afferret: nuntio reſpondit, Alexandro referret, Pelopidam mirari, quod tam diu diſtuliſſet, cum ipſe adeo in eum hoſtili animo eſſet, vt ſi vnquam euadendi facultas daretur, ad dandas pœnas pro eis quæ impie in populos ſuos nulla eorum culpa ederet, ipſum coacturus eſſet. Paulo poſt Pelopidæ opera Alexander à ſuis interemptus fuit. *Fulgoſius libro ſexto ex Plutarcho.*

Idem ab Alexandro captus, tyranno nuntiauit, abſurdum eſſe vt alii interficerentur, ipſe autem ſolus ſuperſtes eſſet. Alexander igitur re intellecta, interrogat, cur mortem optaret? Reſpondit Pelopidas, Tu diis omnibus inuiſus cum ſis, cur non prius mori optas? *Bruſonius libro ſecundo, capite ſecundo ex Plutarcho.*

Idem: Thebe Alexandri Pheræi vxor, cum ad viſendum Pelopidam, qui ab Alexandro in vinculis tenebatur, deſcendiſſet, ac dixiſſet Pelopidæ, Miſeret me tuæ vxoris: & me (reſpondit Pelopidas) tui, quod libera cum ſis, Alexandrum feras. *Plutarch. in apoph.*

Philotes cum à Lyſandro, qui eum bello ceperat, interrogaretur, quid is meritus eſſet, qui de Lacedæmoniis tantum, vt ei vitio dabatur, oblocutus eſſet? Interritus reſpondit, O Lyſander, noli accuſare, qui iudice careat, ſed iam tandem aduerſum me id exequere, quod ipſe iam in te feciſſem, ſi iam tu in mea manu eſſes, quam ego in tua ſum. Quamobrem eum Lyſander occidi iuſſit. *Fulgoſ. lib. 6. ex Plut.*

Philoxenus. Cum Dionyſii carmina paulo liberius reprehendiſſet, ob eam cauſſam lapidicinis adiudicatus eſt. Deinde reuocatus ac iterum ad eius carminum recitationem admiſſus, non multum immoratus ſurrexit. Quærenti autem Dionyſio, quonam abiret? Ad Latomias reſpondit. *Stobæus Sermone vndecimo.*

Themiſtocles puer adhuc cum quodam tempore è ludo literario rediret, obuiam Piſiſtrato tyranno factus, de via decedere noluit, Vnde cum grauiter à pædagogo obiurgaretur libere reſpondiſſe fertur: Nunquid hæc via ei non ſufficit? *Ælian. de var. hiſt. lib. 3.*

Demaratus, Improbo quodam intempeſtiuis eum interrogationibus cauillante, ac idem ſæpius iam rogante, qui optimus eſſet Spartanorum? Qui tibi, inquit, longe diſſimillimus eſt. *Plutar. in Lacon. Bruſ. lib. 3. c. 16.*

Idem, Eo tempore quo Philippus Macedonum Rex ortis diſſidiis cum vxore & filio diſſidebat, interrogatus à Philippo, quam bene inter ſe Græciæ ciuitates conuenirent? Libere reſpondit, Magnæ ſane tibi curæ eſt, Philippe, vt de Græcorum concordia certior fias. Siquidem id ad te pertinet, poſtquam cum coniuge tua ac filio tam concorditer, tantoque in amore viuis. *Fulgoſ. lib. 6. ex Plut.*

Chæreas, cum ei aliquando iratus Ptolemæus Rex atrociter minaretur, ſuam libertatem non minoris faciens quam potentiam regiam reſpondit: Ægyptiis impera, ego te tuamque iram nil moror. *Philo. Iudæus lib. Quod omnis probus.*

Dercillidas miſſus à Spartanis ad Pyrrhum Regem legatus, cum Pyrrhus grauibus verbis eum vrgeret, vt Lacedæmonii Cleonymum Regem, quem pepulerant, in regnum reciperent: nulla regiæ dignitatis ratione habita reſpondit, Si Deus es, Pyrrhe, nobis minime timendum à te ducimus, nam cum iuſtam habemus cauſſam, Deus qui iuſtus eſt, nihil aduerſus nos molietur: quod ſi non Deus, ſed homo es, melior profecto non es, & propterea tantopere nobis formidendum non eſt. *Fulgoſius lib. 6. ex Plut.*

Theodorus Philoſoph. Lyſimachus Macedo cum mortem minatus eſſet, Theodorus ad Regem ait, iſtis purpuratis & adulicis tuis mortem tam crudelem minare, qui digni ſunt, vt inhoneſto mortis genere claudant diem extremum. *Bruſonius libro ſecundo cap. 1.*

Anonymus. Antipater cuidam ruſtico librum de felicitate exhibenti, non otium ſibi eſſe dixit. Cui ille, Ne regna quidem igitur, ſi non frueris otio. *Stob. ſerm.* 11.

Epicharmus. Hiero tyrannus cum aliquot è familiaribus occidiſſet, paucis poſt diebus Epicharmum vocauit ad cœnam, cui ille nimium libere: At nuper, inquit, cum immolares amicos, non me vocabas. Solent, qui ſacrificant, ſplendidum epulum apparare, atque id rogare amicos. Periculoſa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti, quam dicendi. *Plut. in apoph.*

Diogenes. Quum Alexander Magnus ad Diogenem veniſſet, eumque ſalutaſſet, percontatus eſt Diogenes, quiſnam eſſet? Quumque ille reſpondiſſet, ego ſum Alexander ille Rex. At ego, inquit, Diogenes ille canis. Non minus ſuperbiens ſua libertate quam Alexander ſuo regno. Interrogatus autem, curnam canis vocaretur? Quoniam, inquit, dantibus blandior, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo. Iterum Alexandro quærente, num quid vellet? Secede pauliſper, inquit, nec mihi vmbram facito. *Laert. lib. 6. c. 2. Seneca Plutarchus.*

Paulus Æmilius. Conſul aduerſus Perſeum Macedoniæ Regem creatus, cum mos eſſet in eiuſmodi rebus populo Romano gratias agere: vt ſuam in dicendo libertatem ſeruaret, virtute & innocentia ſua fretus, ad populum dixit de duobus conſulatibus, quos erat adeptus: Primum ſe ſui ipſius gratia, petiiſſe, hunc autem ſecundum ab ipſo populo delatum eſſe. Huius igitur poſtremi cauſſa gratia non agere. Quin potius ſi quem meliorem ad eam expeditionem populus inueniret, eum eligeret. Verum ſi quid in eius virtute ſpei repoſuiſſet, ſine verbis dicto eius audiens eſſet. *Plut. in eius vita.*

Scipio Africanus interrogatus quid de Tiberii Gracchi morte (cuius ſororem in matrimonio habebat) ſentiret? Iure cæſum, reſpondit. Cuius dicto cum concio tribunitio furore inſtincta violenter ſucclamaſſet, Taceant, inquit, quibus Italia nouerca eſt. Orto deinde murmure: non efficietis, ait, vt ſolutos verear, quos allegatos adduxi. *Paterculus & Plut. item Valer. Max. lib. 6. c. 2.*

Q. Flaminius cum aduerſus Philippum Macedoniæ Regem bellum gereret, & in tractanda pace delectus ad colloquium locus eſſet, philippus fraudem veritus, obſides à Flaminio petiit, affirmans Romanis multos eſſe Flaminios, ſed apud Macedones eſſe vnum Philippum. Ad quam Flaminius ſtatim reſpondit, ipſius Philippi culpa accidere, qui & amicos & propinquos omnes interemiſſet, Romano, id eſt, libero verbo crudelitatem atque perfidiam Philippo improperauit. *Plut.*

Granius, quum P. Naſica tum conſul, cuius iuſſu indictionem medio foro edixerat præco Granius, rogaret eum domum deſcendentem, quid triſtis eſſet? An quod auctiones eſſent? Imo vero, inquit Granius, quod legiones: notans eum, quod armis rem gereret. Libera ſane vox præconis in conſulem, ſed exemplar moderationis exemplum, hoc impune licuiſſe præconi. *Eraſ. lib. 6. apoph.*

Iulius Cæſar. L. Sylla ſedente pro Tribunali, cum prætor offenſus atque Cæſari adhuc priuato iratus diceret, ſe officio ſuo vſurum: reſpondit Cæſar, Recte tuum appellas officium, quod pecunia tua comparaſti. Neque enim magiſtratus maieſtate deterritus eſt, qui

... ei quâ arte magiſtratum eſſet aſſecutus coram exprobraret.

Priuernatum legati. C. Plautius conſul de Priuernatibus, qui à Romanis deſciuerant, ad Senatum retulit: ac variantibus ſententiis ... Priuernatum legatos percontatus eſt, quam pœnam videretur meruiſſe? Eam, inquit, è legatis vnus, quam merentur qui ſe libertate dignos cenſent. Hic conſul: Quid, inquit, ſi vobis pœnam remiſimus, qualem vobiſcum pacem habituri ſumus? Si bonam ... inquit, & fidelem & perpetuam: ſin malam, haud diuturnam. *Eraſ. li. 6. apoph.*

Cn. Piſo. Cn Piſo, iuuenis etiamnum, Manilium Criſpum reum ... euidenter nocentem: eumq; licet præpotentem multis ac magnis criminibus vrgebat, quod videret illum eripi gratia Pompeii, ... Manilio reo aderat. Itaq; quum Pompeius velut exprobrans ... temeritatem Piſoni, qui non vereretur nobilem & opulentum atq; ipſi cum primis amicum, ad iudices pertrahere; dixiſſet: Quin eadem opera me quoq; accuſes: intrepide reſpondit Piſo. ... Reipubl. te ſi poſtulatus fueris ciuile bellum non excitaturum nomen prius quam Manilii deferam. *Hic elegans e... venena ſubiicit Valerius Maximus.* Eodem, inquit, iudicio, ... ſuſtinuit reos accuſatione Manilium, libertate Pompeium: & ... lege peregit, alterum profeſſione. *Valerius Maximus lib. 6. cap. 2.*

Cato Vticenſis. Laudatus à Senatu, quod populi tumultum oratione ſua prorſus ſedaſſet: At ego inquit, vos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deſeruiſtis. *Plut. in eius vita.*

Cicero. In Pompeium multa liberrime dixit. Cuius hæc de iis ... referuntur: Ego quem fugiam quidem, habeo: ſed quem ſequar, non habeo, *Macrobius libro ſecundo Satur.* Et cum ad Pompeium veniſſet, dicentibus eum ſero veniſſe: reſpondit. Minime ſero veni, nam nihil adhuc paratum video. *Macrobius.*

Petronius. Cum Catonem ſibi obſtrepentem in carcerem eſſet coniecturus, & multi eſſent quibus hoc factum maxime diſpliceret, inter alios M. Petronius increpatus à Cæſare, quod ſenatu non dimiſſo abiret. Malo, inquit Petronius, in carcere cum Catone, quam hic tecum eſſe. Quo audito, Cæſar ſtatim Catonem, affectus pudore, dimiſit. *Dionyſius Nicæus in Pompeio.*

Laberius ex equite Romano factus mimus, annos iam natus ſexaginta, huc adigente Nerone, in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris cæſus, ac proripienti ſe ſimilis exclamabat:

Porro Quirites libertatem perdidimus.

Ac paulo poſt adiecit:

Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuerſus oculos & ora conuertit in Cæſarem intelligens, illius impotentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus eſt ſortem ſuam *Eraſ. li. 6. apoph.*

Anonymus. Tiberio Cæſari cunctanter, & ægre ſuſcipienti delatum imperium, quidam in os auſus eſt dicere Cæteri quod pollicentur, tarde præſtant: tu quod præſtas, tarde polliceris. *Ex Sueto.*

Marcellus. Tiberius Imperator cum in edicto quodam verbo parum Latino eſſet vſus, interrogauit latinæ linguæ peritos, num in Latinæ linguæ puritatem peccaſſet? Cui reſpondit Atterius Capito: Quanquam hoc verbo nemo vſus eſt antehac, tamen id tua cauſa recipiemus in poſterum. Marcellus autẽ quidã reſpondiſſe dicitur, Hominibus quidem potes dare ciuitatem Romanam, Cæſar, Latina verba non potes. Hunc Tiberius, quanquam libere locutum, nullo tamen damno affecit. *Dionyſius.*

Bato. Dalmatis ſæpenumero defectionis author fuerat, & Romanis magna damna attulerat A Tiberio intterrogatus, cur ei deficere, tamque diu contra Romanos bellare viſum eſſet? Vos, inquit, cauſam dediſtis, qui ad greges veſtros cuſtodiendos non mittitis canes, aut paſtores, ſed lupos. *Dionyſius in Auguſto.*

Clemens ſeruus Agrippæ, Is, domino quantum ad lineamenta oris attinet, plane perſimilis, cum ſe Agrippam eſſe diceret, atque eo pacto magnam pecuniam conflaret, comprehenſus tandem à Cæſare Tiberio interrogatuſq; quomodo Agrippa factus eſſet? Eodem (reſpondit) modo factus ſum Agrippa, quo tu Cæſar Romanus, ſignificans: Tiberium fraude imperatoriam dignitatem eſſe nactum. *Dionyſius in Tiber.*

Subrius Flauius. Is, tribunus ſtipatorum militum apud Neronem interrogatus, cur cum cæteris in Imperatoris ſui mortem conſpiraſſet? ad Neronem dixiſſe fertur: Quia te & dilexi, & odio proſequutus ſum ſupra omnes homines. Dilexi autem, quod te ſperabam bonum principem fore: odi autem, quod Tyrannum te eſſe ſaſim expertus, quo factum eſt, vt aurigæ atque citharœdo ſeruire noluerim *Xiphilinus in Nerone Tacitus.*

Sulpitius Aſper, Eadem dignitate qua Flauius, & idem pari culpa inſimulatus, cum ſimiliter, qua re motus conſpiraſſet, rogaretur? Reſpondit non minus libere: Se non aliam rationem finiendorum eius immenſorum ſcelerum inuenire potuiſſe. *Sueton. in vita Neronis.*

Burus, cum intellexiſſet, Neronem Imperatorem Octauiam Auguſtam propter Sabinam pellicem repudiaſſe, ad Neronem dixiſſe fertur: Si, repudiaſti, redde etiam dotem, hoc eſt, principatum. *Xiphilin. in Neron.*

Pythias, Nerone regnante, cum omnes famuli, præter Pythiam, vna cum Sabina pellice, Octauiam Auguſtam inuaderent, quod eã contemnerent afflictam fortuna: & illi, cuius magna poteſtas erat, aſſentaretur: ſola Pythias, licet acerrimis tormentis coacta, noluit in dominam mentiri, cumq; Tigellinus Sophronius, homo petulantiſſimus, atq; homicida crudeliſſimus, inſtaret vehementius, faciem eius conſpuit: Mundior eſt (inquit) Tigelline, vulua Octauiæ dominæ meæ, quam os tuum impudentiſſimum. *Xiphilin. in Nerone.*

Anonymus. Gallus quidam ſutor cum vidiſſet Caligulam Imperatorem nunc deorum, nunc mulierum veſtitu turpiter incedentem, atq; in ſolio eminentiſſimo tanquam Deum ſedentem, Iouis chlamyde amictum, tantam inſolentiam irriſit. Qua re animaduerſa, Caius ad ſe vocatum hominem, rogauit quid ſibi videretur? Reſpondit Gallus, Hanc magnam dementiam videri. Sed Imperator, eo quod ſutoris dictum ſatis liberum eſſet, æquo animo tulit. *Xiphil in Calig.*

Anonymus. Græculus quidam cauſam agens apud Claudium Cæſarem, inter altercandum commotus hanc vocem in illum emiſit: καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρός, id eſt, & tu ſenex es, & ſtultus. Vſque eo ſumma poteſtas ob ſtultitiam & paſſim & propalam euiluerat, vt hoc in os dixerit, non ſenator, ſed ignotus Græculus, & dixerit impune. *Eraſ. li. 6. apoph.*

Anonymus. Quidam bubulcus ſeruus, ſenio pene confectus, cum iam aſſumpto ad imperium Veſpaſiano domino, propter nouæ fortunæ felicitatem meritum ſe putaret, quem dominus munere dignaretur, venienti in vrbem Veſpaſiano ſe obtulit, & libertate ſe donari petiit. Cum autem minime aſſentiri Veſpaſianum videret, continere ſe ſeruile pectus nequiuit, quin vt poterat dominum vlciſceretur Magna enim voce exclamauit, vero adagio dici, Vulpem pilos quidem mutare, ſed mores nequaquam. Ita enim veteris domini auaritiam natura inſitam exprobrauit.

Fulgoſ. lib. 10.

Iun. Mauritius. Nerua Cocceius in cœna ciui aſſidebat Veientoni, qui ſub Domitiano conſularem dignitatem fuerat aeeptus, ſed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator inſignis fuerat, diceret, Quid faceret Catulus, ſi Domitiano ſuperuixiſſet? Iunius Mauricus reſpondit, Nobiſcum, inquit, cœnaret. Satis libere ſubmonens Imperatorem, quod Veientonem haberet familiarem, ſimillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabatur. *Eraſ. li. 8. apoph.*

Fronto. Is Conſul Romanus poſt Domitiani peſſimi principis mortem, de Cocceio Nerua, principe optimo atque eodem patientiſſimo, pari libertate locutus eſt. Nam cum videret nimium populo indulgeri, permittique vt in eius eſſet manu vel accuſare, vel occidere, quem Domitiani miniſtrum fuiſſe ſciret, clara voce dixiſſe fertur: Malum eſſe ſub principe viuere, qui nihil agi permitteret: ſed longe deterius, ſub eo, qui fieri nihil prohiberet. Quod cum Nerua audiuiſſet, modum accuſationibus impoſuit. *Fulgoſ. li. 6.*

Traianus Valentis, crudeliſſimi in Chriſtianos Imperatoris, Dux contra Gotthos miſſus, cum poſt male in eo bello res geſtas rediret Domum atq; obiurgaretur ab Imperatore qui grauiter hominis ignauiam accuſabat, reſpondit: Non ego, ô Imperator, victus ſum, ſed tu potius, qui contra Deum inuictum bellum ſuſcipis, atq; tua impietate à te ipſo omnem victoriam reiicis. *Nicephorus Calliſtus lib. 11. Eccl. hiſtor. cap. 49.*

Papinianus. Baſſianus Antonius Imperator magna laborabat inuidia, quod fratrem occidendum curaſſet. Eoque Æmilio Papiniano prætorii præfecto, ob eximiam iuris prudentiam ſummæ apud Romanos authoritatis negotium dederat, vt hoc facinus apud ſenatum defenderet. At is reſpondit: multo facilius parricidium perpetrari, quam defendi: ob hanc liberam vocem Baſſianus occidit virum immortalitate dignum. *Eraſmus 8. apoph.*

Geta, Baſſiano tum ioco tum ſerio dicenti, omnes cum liberis occidendos: Geta puer dixit, Tu qui nulli pareis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum eſt, poſt cognitum eſt fuiſſe vaticinium, nam parricidium poſtea commiſit. *Spartianus.*

Heluius Pertinax. Quum Antoninus Caracalla ambitioſe ſibi multa cognomina aſſereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici,

manici, Heluius Pertinax, belle iocatus fertur: Adde etiam, inquit, ſi placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidiſſet. *Ælius Spartian.*

Anonyma. Adrianus Romanorum Imperator cum forte in foro eſſet, audiuit mulierem clamantem, Audi me Cæſar. Verum is quum reſpondiſſet, Non eſt otium modo: illa altius clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc igitur vocem reſtitit, & mulierem audiuit. *Ex Dione Caßio.*

Apollodorus. Inſignis architectus, cum Romæ præclara quædam ædificia erigeret, atq; Adrianus Imperator inepte hominem neſcio qua in re reprehenderet, reſpondiſſe fertur: Abi Imperator, ac cucurbitas pinge, nam quidem ædificandi artem plane ignoras. Quam loquendi libertatem adeo ſiniſtre interpretatus eſt Imperator, vt ſtatim cogitaret quo mortis genere hominem interficeret. *Dion. Nicaus, & Xiphilinus in vita Adriani.*

Pollenius Sabinus. Is homo omnium mordaciſſimus, cum audiuiſſet Seuerum Imperatorem adſcriptum eſſe Marci familiæ: inGratulor tibi, inquit, Cæſar inuictiſſime, quod patrem demum ueneris, quaſi antea patrem non habuiſſet propter ignobilitatem & obſcuritatem generis *Xiphilinus in vita Seueri.*

Anonymus. Galienus iunior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum Rex Perſarum quaſi captiuus per pompam duceretur, quidam ſcurræ miſcuerunt ſe Perſis diligentiſſime ſcrutantes omnia, & cuiuſq; vultum diligenter contemplantes. Qui interrogati quid agerent? Patrem, inquiunt, principis quærimus, notantes, à Galieno neglectum fuiſſe. Id vbi delatum eſt ad principem, ſcurras viuos exuri iuſſit. Exemplum impietatis in Cæſare, perículoſæ libertatis in ſcurris. *Trebellius Pollio.*

Mares Epiſcopus Iulianus Imp. cum Conſtantinopoli in Fortunæ ſacello ſacrificaret, palam à Mare Epiſcopo Chalcedonenſi, apoſtata & ἄθεος, vocatus eſt. Is autem debilitatus viſu, alterius ducebatur manu. Volens igitur Imperator lacerare blaſphemiis Deum conſuete dixit, Neq; Galilæus tuus curare tibi viſum poteſt. Cui reſpondens Mares dixiſſe fertur. Ego Deo meo pro cæcitate gratias ago: quia hoc ideo factum eſt, ne te videam pietate omni nudatum. *Sozomenus li. 6 Eccl. hiſt. ca. 6.*

Terentius. Is ducum omnium fortiſſimus, & pietate ſimul, ac rerum contra Armenios geſtarum gloria in primis inſignis, cum ad Valentem Imperatorem contra Gotthos iam belligerantem veniſſet, atq; optionem Imperator obtuliſſet, vt à ſe quicquid vellet peteret: nihil aliud petiit, quam vt Antiochiæ vnam ſaltem Eccleſiæ Catholicæ propugnatoribus concederet Eccleſiam. Quod cum Valens audiuiſſet, petitionis libellum (vt homo erat impius, atque Chriſtianæ religioni infenſiſſimus) iam lectum lacerauit, atq; aliud illum petere iuſſit. Tum Terentium libelli partibus recollectis: Habeo, inquit, ô Imperator & donum teneo, neq; aliud petam. Cōſilii enim mei iudex erit, qui iudex eſt omnium. *Nicephorus Calliſtus lib. 11. Eccl. hiſt. ca. 49.*

Sigiſmunduo Imp. Cum dixiſſet aliquando, aſſentatores ſe veluti peſtem odiſſe: Imo, inquit Brunorius Veronenſis, nullum genus hominum magis amas, nam quid apud te poſſent M. Banus, Laurentius Palatinus, Vrſatius, & alii, niſi aſſentando, tuam gratiam meruiſſent? Cum Sigiſmundus, Brunori, ait, ſic comparatum eſt, cum vitandos eſſe adulatores dicimus, tum maxime illis aures damus. Nec enim tu mecum tam diu fuiſſes, niſi mihi blandiri aſſueuiſſes. *AEneas Sylu. lib. 3. commentarior. de rebus geſtis Alphonſi.*

Anaſtaſius Epiſcopus interrogatus à quodam, cur ita profuſe pecuniam ſacram dilapidaret, & non potius in vſus decentes eam impendens, ita vti opus eſſet diſpergeret, libere reſpondit per cauillationem: Ideo conſumo, ne à communi pernicie Iuſtino auferatur, *Nicephorus Calliſtr. libro decimo ſeptimo capite 36. hiſtor. Eccleſiaſt.*

Achemenides, qui & Homiſdas dictus eſt: cum in Perſia fidem Chriſtianam profiteretur, vocatus à Varane Rege, atq; abnegare Chriſtum iuſſus, reſpondit: Imperata tua, Rex potentiſſime, non ſolum iniqua ſunt, ſed incommoda etiam. Cui enim ea neceſſitas imponitur, vt facillime vniuerſitatis huius Deum abiuret: huic longe facilius fore puto, Regem deſpicere, atq; ad alium tranſire: Rex namque etiam homo cum ſit, fatis ſubiectus eſt: cum Deus nullis rebus plane ſubiectus ſit. Magis igitur eſt crimen, diuinam quam regiam lædere maieſtatem. *Nicephorus lib. 14. capit. 10. Eccleſiaſt hiſtor.*

Iſacius Monachus. Cum Valentem Imperatorem vna cum exercitu contra Gotthos, qui Chriſtianam religionem acceperant exeuntem vidiſſet, manu frenum equi, quo ille vehebatur, arripiens, voce magna dixiſſe fertur: Quoniam, ô Imperator! proficiſceris? Qui aduerſus Deum bellum geris, neque illius opem tecum trahis: Nam ille quodammodo contra te hoſtem excitauit quoniam tu aduerſus illum impiorum hominum peregrinas & blaſphemas linguas exacuiſti, & Catholicos ex ſacris ædibus eieciſti. *Plura leges apud Nicephorum libro 11. cap. 50. Eccleſia hiſtor.*

Agapetus Roman. Epiſcopus. à Theodato, qui in Italia Gotthorum Rex erat Conſtantinopolim placandi Iuſtiniani gratia m[…] cum Imperatorem Eutychiana hæreſi laborantem, fruſtra [..]prehendere ſe intellexiſſet: Ad Iuſtinianum Chriſtianiſſ[…] Imperatorem me veniſſe arbitrabar, inquit, ſed quoniam [..] tueri poſſum, ad Diocletianum me veniſſe video. *Fulgoſ. [li]bro 6.*

Demades in pugna ad Chæroneam à Philippo captus, [..] commodatus, cum Philippus inter pocula hæc verba iactaret [..]bi nunc eſt nobilitas & præſtantia ciuitatis Athenienſium! Cog[no]ſceres. dixit, ô Rex, ciuitatis vim, ſi Philippus Athenienſibus [..]res autem Macedonibus imperaret. *Stobæus ſermone quinquag[eſi]mo ſecundo.*

Anonymus. Colonienſium Epiſcopus & dux, cum iter a[…] per Germaniam faceret, multis ſtipatus equitibus, incidit in [..]bulcum quendam, tantum deridentem exercitum. At vbi ho[…]nem interrogaſſet, cur tantopere rideret? Reſpondit bubulcus, [..]ror ſane Petrum Apoſtolum, veſtri ordinis principem, in tanta [..]opia mortuum eſſet, vt poſteros in eo ordine tantopere locuple[ta]ret. Dicente vero Epiſcopo, ſe ſimul & ducem eſſe, & Epiſcop[um] reſpondit bubulcus, Vellem equidem declarari mihi cum [..]um hunc ducem, cuius perſonam modo geris in inferno eſſe [con]tigerit, quo putes Epiſcopum eſſe iturum? Libero autem reſp[…] oſtendit, quam ſtultum ſit, in eodem ſubiecto duas diuerſæ [pro]feſſionis perſonas agere velle. Et ſi altera peccaret, putare ſe in al[tera] pœnas errati non ſenſurum. *Fulgoſ. l. 6.*

❡ Similitudines.

Syrazidæ. Sicut diurnæ curæ gignunt ſomnia: Ita multa ver[ba] ſtultam faciunt orationem. *Eccl. c. 5.*

Sicut in multis ſomniis multa ſunt vana: Ita & in multis verb[is] *Eccleſ. c. 5.*

Nazianzeni. Non indocte docemus, neque iniuriis decer[ta]mus, quemadmodum accidit multis, qui ſermone pugnam cont[…] loquentes, prauitatemq; intellectus iniuriis quandoque deteg[unt]. Illi enim ſermones, quemadmodum & ſepiæ atramentum, [..] ſeipſos expuunt, quo effugiant venantes, aut latitent indagantes [..] *orat. poſt reditum ex agro.*

Plutarchi Vt procliue non eſt, auem è manu amiſſam recipe[re] aut cohibere: Ita nec dictum ſemel ab ore profectum, propter[ea] quod ab aliis volat ad alios. *in Moral.*

Non vt nauem arreptam fluctibus, ancora licet ſiſtere: Ita ve[rbum] è portu velut in altum emiſſum *in Moral.*

Vt pars corporis vitiata, attrahit etiam à vicinis vitioſos. Sic g[ar]rula lingua ſemper ardens, & inflammata, ſecretorū aliquid vnd[ique] colligat ad ſeſe. *in Moral.*

Iaculos & viperas proprii rumpunt fœtus: Sic garrulus vel cu[m] ſua pernicie promit arcana. *in Moral.*

Vt triticum incluſum in vaſe, menſura auctum inuenitur, ſed vi[tiatum]: Sic garrulus accepto ſermoni ſemper addit, & maiorem ei reddit, ſed fide iam carentem *in Moral.*

Qui aliis interrogatis, ipſe præripiunt reſponſionem: perinde fa[ciunt] ac ſi quem ab alio volentem oſculari, priores occupent. *In Moral.*

Erat porticus in Olympia, quam ſeptiuocam vocant, quod p[ro] vna voce multas redderet, Ita locutuleii quidam, vel vno prouocati verbo, ſermonem immenſum referunt. *In Moral.*

Vt vbi dolet, ibi manum habemus: Ita ſi quid delectat, ibi linguam habemus, id eſt, libenter eius rei facimus mentionem. *In Moral.*

Quemadmodum ſemen hominum libidini venereę addictorum fere infecundum eſt: loquacitas ſermonem futilem & ſtultum efficit. *Plut. in Lycurgo.*

Seneca. Vt qui per ſpinoſa ingrediuntur loca, ſuſpenſis pedibus eant neceſſe eſt: Ita de rebus friuolis aut moleſtis loquenti breuiter eſt tranſiliendum ad vberiora, gratioraque. *Apud Eraſmum.*

Plinii. Muta cicada pro miraculo eſt, quod ipſum genus ſit garrulum: ſunt autem huiuſmodi in agro Rhegino, Sic magis admiramur conſtantiam & ſilentium in fœmina, quod ipſum genus mutabile ſit & loquax. *lib. 11. c. 27.*

In Aſphaltite Iudææ lacu, item in Aritiſſa Armeniæ maioris, nihil mergi poteſt. Ita quidam quicquid commiſeris, in propatulo gerunt, neque quicquam celare poſſunt. *Libro ſecundo capite 1006.*

Eraſmi Roterodami. Infantes qui celerius loquuntur tardius ingredi incipiunt: Ita qui ad, dicendum promptior eſt, ad rem gerendam minus eſt paratus. *in Simil.*

Vt vitrum quia pellucidum, nihil cælat: Ita quidam, nihil tegere, nihil diſſimulare norunt: quicquid in animo eſt, id omnibus protinus eſt palam. *in Simil.*

De loquendi libertate.

…terat. Vt minime ſolem è mundo: Ita neq; dicendi fiduciam …a inſtitutione tollere conuenit. *Apud Stob. ſerm.* 11.

…ſtenjmi. Quemadmodum abſynthium nomen omne amit… amaritudinem tollas: ſic oratio, ſi libertatem loquendi amit… *Apud Stob. ſer.* 11.

¶ ADAGIA.

Breuitas grata, Laconiſmus. Tribus bolis Minore finire pomœ… Numero dicere. Vno faſce complecti. Tribus verbis.

Pauciloquus, ſed eruditus.

In eum, qui pauca quidem, ſed tamen auditu digna loquitur, …tur. Homer. illud.

Παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος.

Id eſt,

Non is multa quidem, verum argutiſsima, quippe.

Pauciloquus. Menelaus dicit.

Vide tit. Garrulitas.

Leuiſſima res, oratio.

Homerus, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. *Id eſt, Verba velocia dixit, vel …a quod facile euolent, atque reuolare neſciant.*

Horatius.

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

¶ EXEMPLA HISTORICA.

Lacedæmoniis peculiaris erat verborum paucitas: vnde & ab ea …gione breuiloquentia Laconiſmus dicitur. Cum igitur Abderita… legatus apud Agidem multa locutus, vix tandem dicendi fi… feciſſet rogaretque quid ciuibus ſuis eſſet renuntiaturus: Agis …inquit, renuncia: quantum temporis tibi fuit opus ad dicen… tantum me ſilentem audiſſe. Hoc dicto exprobrauit ſtolido ora… loquacitatem reſponſo indignam. *Eraſ. l. apoph.*

Quum Sophiſta quiſpiam apud eum dixiſſet, orationem eſſe re… omnium præſtantiſſimam, videlicet prædicans artem, quam …tebatur: Ergo, inquit Agis, tu, cum taces, nullius es pretii, ſigni… multo præclarius eſſe res magnificas gerere, quàm habere …guam ad magnifice loquendum expeditam. *Idem. li.* 1.

Quum quidam Ephoris oportuna quidem loqueretur, ſed pluri… bus quam iaterat, Anaxandridas, Hoſpes, inquit, re neceſſaria, in non neceſſario vteris, ſignificans, quod per ſe rectum eſt, & vtile, non egere prolixa oratione, quod ipſa cauſæ bonitas facile ſeipſam commendet. Quod ſi vſquam locus eſt loquacitati, eam oportet ad …honeſtas cauſas adhibere. *In eod. l.* 1.

Gellius li. 11. *c.* 2. *Noct. Attic* recitat verba *M. Catonis*, contra quen… dam Albinum, breuiloquentiam quiſquis in dicendo colat. Laco… niſmus, prouerbium pro breuiloquentia, pro eo, quod eſt, paucis & compendio dicere. *Vide Chiliad. Eraſ.*

Ægyptiorum regem periclitandi gratia, cuiuſmodi foret in Pit… taco prudentia, proditum memoriæ eſt, integri animalis carnes ad eum tranſmiſiſſe petentem, ſecerneret inde, quod optimum cenſe… ret, rurſuſq; quod peſſimum. At is vnam modo linguam eximens ad eum referri iuſſit: ſymbolice innuens atque aperte, in ea corpo… ris parte portioneq; ingentium ſæpe bonorum latere fomites: nec deeſſe tamen, ſi prodiga ſit & infrenis maximarum cladium orga… num, ac ſcelerum quodammodo indelebilium ſcenam. Hinc apud Euripidem, Ino audacius adſtruit, tenere ſe tacendi tempora, at… que item loquendi. *Cælius Rhodiginus libro* 3. *lectionum antiqua… rum c.* 5.

¶ EXEMPLA BIBLICA

Loquacitatis exempla, Eua, *Gen.* 3. 2. Dalila Samſonis vxor, *Iud.* 14. *v.* 16. 17. & 16. *v.* 16. 17. Cognati Tobiæ, *Tob.* 2. 15. ancilla Saræ filiæ Raguelis *Tob.* 3. 7. Vxor Iob, *Iob.* 2. *v.* 9. 10.

Vide Garrulitas, lingua.

Longæuitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

LOngæuitas, annoſitas, Senectus prouecta, μακροβιότης, πολυετία. Longæuos homines Hebræi vocant *Babaiamim*, i. multorum dierum, vt qui in vitæ præſentis curriculo dies aliquot multiplicarint. Senes certe ſunt filii multorum dierum, ſed mille anni ſenibus piis ſicut dies vnus: viuunt enim & ſtant in eo qui longitudo dierum illis eſt, & in cuius oculis omnia ſecula velut horæ momentum. Longæuos plus æquo mortem metuere ſtoici paſſim increpant. Summa eſt à Cicerone expreſſa *in Catone de Senectute*, O miſerum ſenem, qui mortem contemnendam in tam longæua ætate non viderit.

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Antholog Sacr. Iac. Bill.

Eſte procul lachrymæ, procul hinc procul effuge luctus:
Tu mihi blanda Venus, tu mihi Bacche veni.
Ad veniam Deus eſt facilis, cum tarda ſenectus
Adueniet, recti mens mea carpet iter.
Ah miſer, an ſummi quoniam propenſa parentis
Ad veniam eſt bonitas, in ſcelus omne ruis?
Nonne times, ne te ſeram implorante ſalutem,
Rideat & lachrymas, & tua vota Deus.

Pios viros vitæ huius longinquitatem moleſte ferre.

Ante diem cupit Elias, decedere vita,
Ante diem Dauid, Paulus & ante diem,
Tædiaque exilii lachrymis teſtantur acerbis:
Quodque moras faciat mors tenebroſa dolent.
Poma velut domini dextram matura requirunt,
Arbore præque ſuo pondere ſæpe cadunt:
Sic pietate graues, meritiſque inſignibus, optant
Ante diem vitæ claudere morte dies

¶ ADAGIA.

Neſtorea ſenecta.

In longæuos & viuaces: de quibus lege Lucianum de Macrobiis, & Plin. li. 7. *c.* 48.

Vltra penſum viuit. ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ.

Id eſt: Viuit vltra fatalem diem. Alluſio eſt ad fuſos Parcarum. Lucianus, in Philopſeude. Non admodum abludit ab hac forma, quæ Germanis vulgo eſt celebris. Die Seele iſt in ihm verwurtzelt.

Vltra catalogum. ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ. *Suidas.*

Dicitur de eo, qui multum ætatis viuit, vt iam præſcriptum illum annorum numerum præteriiſſe videatur.

Vltra linum. ὑπὲρ τὸν λίνον.

Id eſt: Vltra decretum fatale. Rurſus alluſio ad Parcarum fila. Vide Vltra penſum.

Cornicibus viuacior. ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς.

Dicitur de vehementer annoſis: eſtque deſumptum à prodigioſa cornicum viuacitate. Vide Plinium li. 7. *Et Plut. de Oraculorum defectu.*

Heſiodi ſenecta. Ἡσιόδειον γῆρας.

Longæua viuaxque ſic appellabatur. Videatur Epigram. Pindari de longæuitate Heſiodi.

Tithoni ſenecta. Τιθωνοῦ γῆρας.

Ex fabula Tithoni deſumptum: paulo aliter Suidas refert. Seneca: Tithono profundius.

Phœnice viuacior. τοῦ φοίνικος ἐτη βιοῖν.

Dicitur etiam in ſenectam viuacem & longæuam. Phœnicem enim Heſiodus ſcribit nouem corui ætates viuere.

Sibylla viuacior, Tneſia viuacior, Scribus viuacior.

His prouerbiis longæuitas indicatur. Proport. de Sibylla cecinit, At me non ætas mutabit tota Sibyllæ. Poetæ fingunt Tireſiam ſex hominum ætates tranſegiſſe. Hiſtorici tradunt Seres Aſiæ orientalis populos tercentos annos viuere.

Facies tua computat annos.

Dictum a Iuuenale in vetulam Libidinoſam.

Senis caluaria, aſtaphis, i. vua paſſa. *Senile corpus inualidum deſignatur, eſt enim ex hauſto ſucco, carnibuſque adeſis.*

Significatur hoc etiam prouerbio ætas quantumuis longa. Propertius.

At me non mutabit tota Sybilla.

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

Dicitur de hominibus extrema decrepitaq; ſenecta. Lucianus in Sectis. τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σορῷ ἔχων. Er gehet auff der Gruben. Er gehet auff der Baar Er hat einen Fuß ſchon im Grab.

Mature fias ſenex. *Cicero Mature fias ſenex ſi diu velis eſſe ſenex.*

Monet adagium, vt in integra adhuc ætate à laboribus deſiſtamus iuuenilibus, maxime autem vitiis iuuentæ, libidine, bibacitate: vita turbulentia, & ſimilib. Germani non inuenuſte dicant. Es muß ſich zeitlich krümmen / was ein gutter Hag werden ſoll.

Vitiat lapidem longum tempus. Σήψει καὶ πέτραν ὁ πολὺς χρόνος.

Docet adagium, nihil in rerum eſſe natura ſic durabile, quin temporum abſumi diuturnitate queat.

Senex bos non lugetur. γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι.

Hoc eſt: Mors ſenum, quod tempeſtiua videatur, ab amicis non lugetur.

Viuum cadauer. ἔμψυχος νεκρός. *Item:*

Viuum ſepulchrum. ἔμψυχος τάφος. *Sophocles & Lucian.*

Vtrumque in eos commode dicetur, qui ſic viuunt, vt nihil vita dignum agunt.

Viro ſeni maxillo baculus. Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία.

Dicitur in ſenes, qui ob defectam ætate vires copioſiore pariter & delicatiore victu coguntur vti Der Kiefel iſt der alten Stütze.

Limen ſenectæ γήραος οὐδός. *Homer.*

Notatur hoc adagio extrema & decrepita ſenectus.

Seneſcit bos, at opera multa bouis. γηρᾷ ὁ βοῦς, τὰ δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός.

Vſus huius prouerbii eſt, quoties aliquis ob ætatis imbecillitatem inutilis redditur ad munus demandatum obeundum. Germani eadem pene metaphora dicunt. Er mag ſchier nicht mehr ziehen.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Longæuitati exempla: Adam vixit annos 930. *Geneſ.* 5. *verſi.* 4. 5. Seth annos 912. *ibid. verſicul.* 6. 7. Enos 905. *verſ.* 10. 11. Cainan 910. *v.* 13. 14. Mahalaleel 895. *verſ.* 16. 17. Iared 962. *ver.* 19. 20. Henoch 365. *v.* 23. Mathuſalem 969. *verſic.* 28. 27. Lamech 777. *verſic.* 30. 31. Noe 950. *Geneſ.*